

Ewa Klima

Polityka regionalna i współpraca transgraniczna w świetle działań instytucji europejskich

Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica nr 6, 23-41

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Klima

POLITYKA REGIONALNA I WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA W ŚWIETLE DZIAŁAŃ INSTYTUCJI EUROPEJSKICH

Artykuł poświęcony jest omówieniu działań na rzecz regionów i współpracy transgranicznej prowadzonych w Europie. Jako przykłady posłużyły trzy różne organizacje działające na kontynencie. Przede wszystkim przedstawiono Unię Europejską. Realizowana przez nią forma integracji ponadnarodowej ma bardzo wyraźny wymiar regionalny. Pozostałe dwie instytucje to Rada Europy i Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych.

1. POLITYKA REGIONALNA I WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA W UNII EUROPEJSKIEJ

Podstawową cechą Wspólnot Europejskich i zarazem Unii, determinującą ich pozycję prawną, jest „ponadnarodowość”. Oznacza to, że są one w pełni niezależne, a stanowione przez nie prawa obowiązują i nie mogą być kwestionowane w państwach członkowskich. Orzeczenie Trybunału Europejskiego w sprawie *Costa vs. ENEL* z 15 lipca 1964 r. całkowicie potwierdza autonomię prawa wspólnotowego. Uznano tam Wspólnoty za „samodzielną, europejską władzę publiczną”. Dalej czytamy „w wyniku utworzenia Wspólnoty na czas nieograniczony, wyposażonej we własne organy, w zdolność prawną i zdolność do działania, w zdolności do prowadzenia handlu zagranicznego, a w szczególności prawa zwierzchnie, wynikające z ograniczenia kompetencji państw członkowskich lub z przekazania praw zwierzchnich przez państwa członkowskie Wspólnocie, państwa członkowskie utworzyły instytucje prawną, wiążącą obywateli oraz je same, nawet jeżeli ich suwerenność ograniczona została w pewnym zakresie” (*Eu GH 1964*).

Przeniesienie kompetencji, czy raczej uznanie pierwszeństwa stosowania prawa Wspólnot, nie jest pełnym pozbawieniem państwa suwerenności. Pamiętać należy o tym, że organem ustawodawczym w UE jest ciało przedstawicielskie – Rada. Prowadzi się również w państwach członkowskich działania mające zredukować utratę samodzielności. Próbuje się wypracować mechanizmy gwarantujące większy udział w tworzeniu prawa wspólnotowego krajowym parlamentom oraz reprezentacjom regionalnym. C. Banaśiński

(1993) pisze, że wszędzie – oprócz Luksemburga – powołane zostały komisje parlamentarne grupujące jednostki zdecentralizowane i administrację federalną. Ma to rekompensować centralizm UE na poziomie państw członkowskich. Inny autor, J. Barcz (1991), w pracy *Stosowanie prawa Wspólnot Zachodnioeuropejskich w państwach członkowskich* wskazał jedynie na Włochy i RFN jako kraje, które posiadają środki pozwalające na włączenie przedstawicieli regionów w bezpośrednie kształtowanie polityki państwa na arenie Wspólnoty.

Już te podstawowe informacje na temat funkcjonowania Unii Europejskiej pozwalają na stwierdzenie, że sytuacja regionów, w tym regionów granicznych, jest tu diametralnie różna od innych części naszego kontynentu. Wpływają na to:

- ponadnarodowość Unii, dążenie do stworzenia instytucji o charakterze konfederacyjno-federacyjnym;
- wolny rynek i znoszenie wszelkich barier w przepływie osób, towarów, usług i kapitałów, co w praktyce oznacza zniesienie granic wewnętrznych;
- bardzo wysoka ranga polityki regionalnej, z powołaniem Komitetu Regionów wyłącznie.

Polityka regionalna jednak nie od początku powstania EWG miała tak istotne znaczenie. Przez długi okres brak było jasnych podstaw prawnych i efektywnych instrumentów jej realizacji. Istniały jedynie ogólne zapisy w Traktacie Rzymskim wskazujące na konieczność wyrównywania poziomów między regionami biednymi i zafanymi a tymi, które znajdowały się w lepszej sytuacji. Środki finansowe przeznaczane były z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa oraz Europejskiego Funduszu Socjalnego. W pewnym stopniu swój udział w polityce regionalnej miała także Europejska Wspólnota Węgła i Stali (B i j a k - K a s z u b a 1997). W 1975 r. powołano Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, ale zapisy dotyczące polityki regionalnej pojawiły się dopiero w Jednolitym Akcie Europejskim. Natomiast w czerwcu 1988 r. Rada Europejska przyjęła pierwsze regulacje (No 2052/88) dotyczące zadań i reformy Funduszy Strukturalnych (Fundusz Regionalny, Socjalny i Rolny). Z tego roku pochodzi także Wspólnotowa Karta Regionalizacji przyjęta przez Parlament Europejski (No C 326/296). Definiuje się w niej region jako jednostkę, bądź grupę jednostek, określonych geograficznie, których ludność posiada pewne wspólne cechy. Tymi cechami mogą być: język, kultura, tradycja, historia, interesy gospodarcze. Ważne, by mieszkańcy danego regionu chcieli zachować i rozwijać swoją tożsamość.

Nieco wcześniej Biuro Statystyczne Wspólnoty Europejskiej opracowało podział na terytorialne jednostki statystyczne (NUTS – The Nomenclature of Territorial Units for Statistics) obszaru EWG. Podział ten, zgodnie z wyżej cytowanym zarządzeniem Rady Europejskiej, stał się podstawą wyznaczenia

regionów objętych pomocą Funduszy. Biuro dopuszczało różne systemy wydzielania terytoriów:

- 1) regiony normatywne (granice administracyjne);
- 2) regiony analityczne:

- a) funkcjonalne (połączenie uzupełniających się stref),
- b) homogeniczne (połączenie stref o podobnych charakterystykach).

Z powodów praktycznych, szczególnie łatwości pozyskiwania danych, jednostki terytorialne NUTS opierają się głównie na podziale formalnym obowiązującym w państwach członkowskich. Lista „NUTS-ów” ma charakter ogólny – nie wyróżnia się żadnych regionów specjalnych. Początkowo obowiązywał trójpoziomowy podział: NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3, później dodano kolejne dwa poziomy (tab. 1). Każde z państw podzielone jest na skończoną liczbę regionów ze wszystkich poziomów, a każdy poziom ma skończoną liczbę jednostek niższego rzędu. Poziomem, dla którego prowadzi się wszystkie analizy i do którego w konsekwencji dociera polityka regionalna, jest NUTS 2, ale są też przypadki adresowania pomocy do regionów wyznaczonych przez inne poziomy.

W regulacjach z 1988 r. wyznaczono pięć podstawowych celów Funduszy Strukturalnych. Były nimi:

- 1) popieranie rozwoju i zmian strukturalnych regionów zacofanych – „Cel 1” – dla NUTS 2;
- 2) restrukturyzacja regionów z upadającym przemysłem – „Cel 2” – dla NUTS 3;
- 3) walka z długookresowym bezrobociem – „Cel 3” – dla NUTS 3;
- 4) ułatwianie zawodowej adaptacji robotników – „Cel 4” – dla NUTS 3;
- 5) reforma polityki rolnej:
 - dostosowanie struktur rolnictwa i rybołówstwa – „Cel 5(a)” – dla NUTS 3;
 - gospodarcze zróżnicowanie regionów o słabym rolnictwie – „Cel 5(b)” – dla NUTS 3;
- 6) dostosowanie strukturalne regionów słabo zaludnionych, dotyczy Finlandii i Szwecji – „Cel 6” – dla NUTS 2.

Obszary przygraniczne objęte są celami 1, 2 i 5b. Ze względu na realizowaną współpracę zostały one dodatkowo podzielone na (G a b b e 1996):

- 1) obszary przygraniczne o pierwszorzędym znaczeniu dla Unii Europejskiej, objęte celem 1 (pogranicze hiszpańsko-portugalskie, Irlandia i Irlandia Północna, Szkocja, Grecja, południowe Włochy, Sardynia, Sycylia i Korsyka, pięć wschodnich landów niemieckich, pogranicze francusko-belgijskie – zachodnia Walonia i wschodnie Nord-Pas-de-Calais, austriacki Burgenland), wszędzie działają programy transgraniczne, na części obszarów powstały euroregiony;

Tabela 1

Relacja między NUTS a podziałami administracyjnymi w państwach członkowskich

Państwo	Nuts 1		Nuts 2		Nuts 3		NUTS 4		NUTS 5	
Austria	Grupy Krajów Związkowych	3	Landy	9	Grupy okręgów	35	-	-	Gminy	2 351
Belgia	Regiony	3	Prowincje	11	Powiaty – okręgi administracyjne (Arrondissements)	43	-	-	Gminy	589
Dania*	Kraj	1	Kraj	1	Amter	15	-	-	Gminy	276
Finlandia	Część kontynentalna + Wyspy Alandzkie	2	Prowincje (Suurlueet)	6	Regiony (grupy gmin)	19	Związki międzygminne (Seutukunnat)	88	Gminy	455
Francja	ZEAT ^b + DOM	8 1	Regiony + regiony zamorskie	22 4	Departamenty + departamenty zamorskie	96 4	-	-	Gminy	36 664
Grecja	Grupy regionów ^c	4	Regiony	13	Nomoi	51	Eparcies	150	Gminy	5 921
Hiszpania	Grupy wspólnot autonomicznych	7	Wspólnoty autonomiczne + Melilla i Ceuta	17 1	Prowincje	50 2	-	-	Gminy	8 077

Holandia	Landsdelen	4	Prowincje	12	Regiony (COROP-Regio's)	40	–	–	Gminy	672
Irlandia	Kraj	1	Kraj	1	Regiony planistyczne	8	Hrabstwa	34	DEDs/Wards	3 445
Luksemburg	Kraj	1	Kraj	1	Kraj	1	Kantony	12	Gminy	118
Portugalia	Kraj + regiony autonomiczne (Continente + Regioes autonomas)	1 2	Comissaoes de coordenaçao regional + Regioes autonomas	5 2	Grupy gmin (Grupos de Concelhos)	30	Gminy	305	Parafie	4 208
Niemcy	Landy	16	Regirungs-bezirke	38	Powiaty (Kreise)	445	–	–	Gminy	16 176
Szwecja	Kraj	1	Riksomraden	8	Hrabstwa	24	–	–	Gminy	286
Wielka Brytania	Regiony standardowe	11	Grupy hrabstw ^c	35	Hrabstwa/obszary władz lokalnych	65	Dystrykty	485	Wspólnoty lokalne	11 095
Wiochy	Grupy regionów ^c	11	Regiony	20	Prowincje	103	–	–	Gminy	8 100
UE	–	77	–	206	–	1 031	–	1 074	–	98 433

^a Podział Danii na trzy regiony w większości tabel i map publikowanych przez Komisję; ^b Terytorialne strefy ekonomiczne; ^c Podział dla celów Unii.

Źródło: *Regions* 1992, L. Ciamaga 1999, Billet 1997, za J. Pietrzyk (2000).

2) lepiej rozwinięte obszary przygraniczne położone na wewnętrznych granicach Unii, objęte celem 2 i 5b oraz podlegające artykułowi 10 EFRR (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego), zakładającemu wspieranie współpracy między „aktorami lokalnymi i regionalnymi”; w tej chwili można znaleźć jedynie kilka odcinków granic nie objętych żadnymi celami, m.in. na pograniczu austriacko-niemieckim i niemiecko-francuskim;

3) obszary przygraniczne na zewnętrznych granicach Unii.

Zadania, przed którymi stoi Unia Europejska, dotyczące granic wewnętrznych, są wypadkową dwóch zjawisk. Z jednej strony realizowane są założenia wolnego rynku ze swobodnym przepływem ludzi, dóbr, usług i kapitału. W 1994 r. w dokumencie *Europa 2000+* szacowano na przykład, że codziennie przez granice wewnętrzne UE przejeżdża ponad 110 tys. pracowników. Z drugiej strony pogranicza to w większości przypadków peryferie, gdzie kończą się szlaki transportowe i spójne planowanie przestrzenne. Istnieje zatem konieczność zamiany dotychczasowej infrastruktury granicznej na nową, dającą większe możliwości komunikacyjne, w szerokim tego słowa znaczeniu, i rozwijające gospodarkę. Strategia ogólna Unii obejmuje:

- działania indywidualne – stworzenie sieci połączeń transgranicznych z bazami danych i centrami informacji gospodarczej oraz zapleczem badawczo-naukowo-marketingowym;

- działania na rzecz strategii i rozwoju – przy wykorzystaniu dotychczasowego potencjału, mieści się tu także rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (G a b e 1996).

W dokumencie *Agenda 2000* przedstawionym w lipcu 1997 r. Komisja Europejska po raz kolejny wprowadziła zmiany do polityki regionalnej. Zmniejszono wtedy m.in. wspólnotowe wydatki na ten cel z 36 do 26% budżetu UE. Zdefiniowano także nowe zasady jej realizacji. Przede wszystkim zmniejszono liczbę celów. W latach 2000–2006 obowiązują:

- cel nr 1 – obejmuje regiony opóźnione w rozwoju, ze stopą bezrobocia o ponad 60% większą niż w innych regionach i PKB niższym od 75% przeciętnego UE, tu skierowana ma być pomoc z funduszy strukturalnych;

- cel nr 2 – obejmuje poprzednie cele 2 i 5b, obejmuje regiony dotknięte trudnościami strukturalnymi (przekształcenia w przemyśle, obszary wiejskie, uzależnione od rybołówstwa, trudne obszary miejskie), zadanie polega na uaktywnieniu lokalnego potencjału (małych i średnich przedsiębiorstw), edukowaniu i kształceniu, budowie powiązań wsi z lokalnymi ośrodkami miejskimi;

- cel nr 3 – jest celem funkcjonalnym i skierowany jest do regionów nie objętych celem nr 1, jego zadanie polega na modernizacji systemów oświaty, kształcenia i doskonalenia zawodowego oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu (P i e t r z y k 2000).

Do najważniejszych inicjatyw podejmowanych przez Unię, a dotyczących regionów transgranicznych, należą programy pomocowe. Wymienić tu należy przede wszystkim INTERREG, LACE (Linkage Assistance and Cooperation for the European Border Regions), ECOS-OUVERTURE, PEACE i PHARE CBC.

INTERREG został zainicjowany już w 1991 r. i był przeznaczony do wspomagania projektów z zakresu transportu i komunikacji, działalności gospodarczej i turystyki, ochrony środowiska, rozwoju obszarów wiejskich oraz szkolenia. W sumie wsparto 31 tak zwanych programów operacyjnych realizowanych na granicach wewnętrznych i zewnętrznych UE. Środki finansowe pochodzą z funduszy strukturalnych. W 1994 r. przyjęto nową edycję tego programu, INTERREG II. Łączy ona w sobie dotychczasowe zadania INTERREG-u, czyli wspieranie współpracy ponadgranicznej (INTERREG IIA) i zadania realizowanego wcześniej programu REGEN, dotyczącego sieci energetycznych (INTERREG IIB). Obecnie wdrażana jest trzecia edycja INTERREG-u – INTERREG III. Programy zostały skierowane do wszystkich regionów granicznych, nie tylko do objętych celami. Do zadań programu należą przede wszystkim:

- „pomoc dla obszarów położonych na wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE w rozwiązywaniu problemów wynikających z peryferyczności względem gospodarek narodowych i samej Unii,
- motywowanie do tworzenia i rozwoju struktur współpracy ponad granicami wewnętrznymi w kontekście wspólnego rynku,
- pomoc w dostosowywaniu obszarów leżących na zewnętrznych granicach do ich nowej roli regionów objętych wspólnym rynkiem,
- wykorzystanie nowych możliwości współpracy z »państwami trzecimi« (Praktyczny... 1997).

Rozróżnia się trzy rodzaje działalności:

- 1) wspólne planowanie i realizację programów transgranicznych;
- 2) podejmowanie działań na rzecz poprawy przepływu informacji między regionami, instytucjami, władzami, stowarzyszeniami;
- 3) tworzenie wspólnych struktur instytucjonalnych i administracyjnych służących wspieraniu współpracy.

W ciągu minionych lat wypracowano mechanizmy wspierania inicjatyw transgranicznych. Podstawowym założeniem jest dofinansowywanie całych programów, nie zaś pojedynczych projektów. Pieniądze są więc przeznaczane na współpracę na pograniczu walijsko-irlandzkim, a nie są kierowane na realizację na przykład pomysłu „Celtic Sea Criuse Consortium”. O tym, że ten projekt otrzyma dotację, decyduje się na miejscu.

Przygotowanie programów przebiega trój etapowo. Po pierwsze, charakteryzuje się obszar, jego mocne i słabe strony, pod względem ekonomicznym, społecznym, transportowym, instytucjonalnym. Angielski skrót opracowania

to SWOT (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*). Celem jest zebranie porównywalnych dla każdej strony granicy informacji potrzebnych przy planowaniu długookresowym.

Drugi krok polega na przygotowaniu wspólnej strategii rozwoju transgranicznego. Jest ona oparta na sektorach współpracy. W cytowanym wyżej programie współpracy na Wyspach Brytyjskich jednym z sektorów jest transport morski.

Trzeci krok, to określenie i wybranie konkretnych projektów. Zasadą jest, że fundusze przeznaczone na realizację programów, i dalej projektów, nie mogą pochodzić tylko z kasy Unii. Programy te zawsze są współfinansowane przez inne instytucje – rządy, władze regionalne i lokalne oraz inne. Równolegle prowadzi się nadzór i kontrolę programów. Dla każdego programu istnieje Komitet ds. Monitorowania.

Wydaje się, że na terenie Unii mamy do czynienia z dwoma modelami współpracy ponad granicami. Pierwszy można nazwać „współpracą *ad hoc*”. W tym wypadku realizuje się bardzo konkretne potrzeby i projekty. Drugi model, to model instytucjonalno-strategiczny. Powstają tu odpowiednie struktury, planowanie ma charakter długofalowy, a współpraca jest wielopłaszczyznowa. Do najczęściej spotykanych struktur należą:

- euroregiony,
- wspólnoty robocze,
- różnego rodzaju uzgodnienia instytucjonalne.

Również na poziomie projektu (nie tylko programu) możliwe jest korzystanie z różnych struktur współpracy. Stosuje się tu:

- rozwiązania oparte na prawie krajowym – mieszane spółki,
- grupy robocze stworzone *ad hoc*,
- rozwiązania oparte na międzynarodowych umowach, umożliwiające współpracę podmiotom regionalnym,
- instrumenty oparte na prawie międzynarodowym – np. Europejska Grupa Interesów (European Economic Interest Grouping), która ma pomagać w tworzeniu instrumentów umożliwiających współpracę transgraniczną firm.

Opisane procedury i rozwiązania zalecane były przy korzystaniu z programu INTERREG i jego mutacji. Wsparcie działań Unii Europejskiej nie kończy się jednak na tej inicjatywie. LACE, ECOS-OUVERTURE, PEACE są również programami dotyczącymi współpracy transgranicznej. Linkage Assistance and Cooperation for the European Border Regions jest finansowany przez Unię i prowadzony przez Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych. Jego główne zadanie to pomoc techniczna dla regionów transgranicznych. Organizuje się pomoc konsultantów, wyjazdy studialne, warsztaty, szkolenia, pomoc w opracowywaniu konkretnych problemów – analiz, studiów, projektów. W ramach programu powstaje także bank danych na potrzeby współpracy transgranicznej, zawierający podstawowe

informacje o regionach (Malchus 1996). Wspiera się także sieć powiązań między regionami poprzez organizowanie spotkań i konferencji, a także tworzenie biur LACE (takie biuro działa m. in. w Szczecinie).

ECOS-OUVERTURE to z kolei program wspierający współpracę międzyregionalną wewnątrz Unii i poza jej granicami. PEACE jest przeznaczony do realizacji zadań związanych ze współpracą irlandzko-północnoirlandzką i do utrzymania pokoju w Ulsterze.

Wraz z przyjęciem *Ageny 2000* wprowadzono także zmiany dotyczące inicjatyw wspólnotowych. Ich liczba z trzynastu spadła do czterech. Utrzymano INTERREG, LEADER (lokalne inicjatywy rozwoju wiejskiego), EQUAL (współpraca transnarodowa w dziedzinie zwalczania dyskryminacji) i URBAN (trwały rozwój w miastach). Dodatkowo w ramach celu nr 1 finansuje się program PEACE (pokojowe pojednanie w Irlandii Północnej) i kontynuuje działania na rzecz szwedzkich obszarów słabo zaludnionych (Pietrzyk 2000).

Zmiany nie dotyczą programu PHARE CBC. Powstał on w 1994 r. i został skierowany do regionów Europy Wschodniej graniczących z Unią Europejską. Warunkiem realizacji projektów było znalezienie partnera z UE (Klein 1996). Celem programu jest wspieranie regionów przygranicznych, wymiana informacji, podniesienie rozwoju gospodarczego. Ostatnio rozszerzono obszar działań programu na regiony nie graniczące bezpośrednio z UE. Dzięki temu możliwe jest wykorzystanie środków przez np. Euroregion *Bug* lub *Karpacki*. Ukraińscy partnerzy Polaków korzystają z programu TACIS-CBC przeznaczonego dla byłego ZSRR. Naturalnie lista programów o charakterze regionalnym jest znacznie dłuższa, nie dotyczą one jednak tak bezpośrednio regionów transgranicznych.

Reasumując można powiedzieć, że obliczona na długi czas współpraca transgraniczna pociąga za sobą konieczność tworzenia odpowiednich struktur. Muszą być one wyposażone w odpowiednie instrumenty – prawne, administracyjne, finansowe, muszą także być faktyczną reprezentacją regionów partnerskich.

W *Praktycznym przewodniku współpracy transgranicznej*, opublikowanym przez Komisję Europejską (1997), czytamy: „często popełniany błąd, który przeszkadza w tworzeniu struktur transgranicznych [...] polega na tym, że próbuje się harmonizować i dostosowywać modele władzy i struktur po obu stronach granicy jako wstępny krok we współpracy transgranicznej. Zabiera to wiele czasu i często okazuje się bezproduktywne. O wiele ważniejsze jest »przecieranie dróg«. Konieczne jest także, żeby każda ze stron zaangażowanych we współpracę transgraniczną działała w ramach wyznaczonych przez ustawodawstwo krajowe. [...] strategiczna współpraca transgraniczna nie ma więc na celu tworzenia nowego, transgranicznego szczebla administracji, lecz raczej transgranicznej płaszczyzny [...]. Regiony europejskie nie wchodzą w kompetencje innych podmiotów i nie działają wbrew państwu”.

2. WSPÓLPRACA REGIONALNA I TRANSGRANICZNA W ŚWIETLE POSTANOWIEŃ RADY EUROPY

Rada Europy to w powojennej historii naszego kontynentu najdłuższą działającą organizacją międzynarodową. Traktat o jej powołaniu podpisano w maju 1949 r. Miała ona być próbą stworzenia rządu europejskiego, instytucji ponadnarodowej (Marszałek 1997). Ostatecznie jednak, z powodu sprzeciwu Brytyjczyków, stała się, dla państw europejskich, forum spotkań i konsultacji o dość ograniczonych możliwościach efektywnego wpływania na ich faktyczne posunięcia.

Działalność Rady Europy koncentruje się na sześciu podstawowych dziedzinach:

- ochronie podstawowych praw i wolności obywatela; źródłem prawa jest tu Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a organami kontrolującymi Europejska Komisja Praw Człowieka i Europejski Trybunał Praw Człowieka;
- kulturze, nauce i oświacie; najważniejsze osiągnięcie to powołanie do życia Rady Współpracy Kulturalnej i Funduszu Kultury;
- sprawach społecznych i zdrowia; w tej dziedzinie doprowadzono do podpisania wielu konwencji, dotyczących m.in. uchodźców, ubezpieczeń, opieki lekarskiej i innych;
- ujednoczeniu praw państw członkowskich; zawarte konwencje obejmowały zagadnienia, takie jak: ekstradycja, pokojowe rozstrzyganie sporów, adopcja dzieci, patentów etc.;
- ochronie środowiska naturalnego; działa Komitet Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych, Komitet Ekspertów ds. Zanieczyszczenia Powietrza;
- sprawach samorządów lokalnych i planowania regionalnego, w tym współpracy transgranicznej; tu działa Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych (do 1994 r. Europejska Konferencja Samorządu Lokalnego).

Europejska Konferencja Samorządu Lokalnego została powołana już w 1957 r. Do jej głównych zadań należało m.in. wspieranie współpracy lokalnej i regionalnej oraz praca nad kwestiami mniejszości narodowych (Długos 1996). W wydanej w 1970 r. rezolucji podano definicję regionu (Resolution 67/1970). Region to geograficznie określona, terytorialna wspólnota ludzka. Jest ona podstawowym elementem narodu. Musi być homogeniczna pod względem kulturowym, historycznym, geograficznym. To gwarantuje niezbędne poczucie jedności. Region powinien być także zwarty terytorialnie. Wszelkie lokalne instytucje są jedynie potwierdzeniem istniejącej rzeczywistości społecznej.

W pracach Rady Europy pojawiła się również problematyka współpracy transgranicznej. W 1969 r. „Rezolucją 15” wyrażono poparcie dla kooperacji regionów ponad granicami. Podobna była wymowa „74 Rezolucji 8 Komitetu Ministrów” (organ Rady Europy). Dostrzeżono wtedy potrzebę regulacji

prawnych w tym zakresie i zobligowano państwa do stworzenia odpowiednich ram dla takich działań (*Explanatory...* 1980). Kolejny krok stanowiły zorganizowane w 1972 i 1975 r. sympozja tematyczne. Problemy, jakie podczas obrad podnoszono, to określenie obszaru regionów przygranicznych, form i metod współpracy oraz analiza dotychczasowych doświadczeń. Przedstawiony w 1975 r. przez Freiherra von Malchusa raport określał ogólne cele jako: wzmocnienie gospodarcze regionów, ochronę środowiska, ułatwienie procesu planowania przestrzennego, rozszerzanie infrastruktury, rozwijanie zachowań demokratycznych w warunkach decentralizacji, promocję wydarzeń kulturalnych i łagodzenie historycznych konfliktów. Stało się jasne, że konieczne jest wprowadzenie konwencji dającej podstawy prawne współpracy granicznej. Taki dokument powstał i został podpisany w 1980 r. Jest to Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej Między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi, potocznie nazywana Konwencją Madrycką (tab. 2).

Tabela 2

Institucje i regulacje prawne dotyczące współpracy transgranicznej

Organizacja	Podstawy prawne
Rada Europy	
Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Komitet Zarządzający Władz Lokalnych i Regionalnych Konferencja Ministrów Europejskich Odpowiedzialnych za Samorządy	Europejska Karta Samorządu Lokalnego Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej – Konwencja Madrycka Europejska Karta Samorządu Regionalnego
Unia Europejska	
Komitet Regionów (polityka regionalna realizowana jest również przez inne instytucje UE)	Traktat o Unii Europejskiej (Część III, Tytuł XIV, Spójność ekonomiczna i społeczna, art. 130a i 130c, Część V, Tytuł I, Rozdział IV, Komitet Regionów, art. 198a i 198c Wspólnotowa Karta Regionalizacji
Inne	
Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych Rada Gmin i Regionów Europejskich Zgromadzenie Regionów Europy Zjednoczona Organizacja Miast Europejskich Stowarzyszenie Reprezentantów Gmin Górskich Międzynarodowa Unia Władz Lokalnych Bałtycka Konferencja Współpracy Subregionalnej	Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych

Tabela 2 (cd.)

Organizacja	Podstawy prawne
Państwa	
Poziom międzynarodowy, współpraca bilateralna Poziom krajowy (w Polsce)	Umowy dwu- i wielostronne, traktaty o dobrym sąsiedztwie, umowy o współpracy regionalnej i przygranicznej, traktaty potwierdzające granice Konstytucje i ustawy samorządowe Prawo o stowarzyszeniach

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Międzynarodowa współpraca regionów* (1997).

W Konwencji Madryckiej zdefiniowano pojęcie współpracy transgranicznej. Taka współpraca, to „każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi”, jak również zawarcie porozumień koniecznych do ich realizacji. Co jest istotne, „podjęte działania” nie mogą kłócić się lub naruszać prawa wewnętrznego. Z drugiej jednak strony art. 5 pozostawia możliwość przyznania partnerom „takich możliwości, jakie stwarza współpraca międzynarodowa”. Cele, na jakie wskazano w preambule, to: rozwój regionalny, ochrona środowiska, poprawa infrastruktury publicznej i usług, pomoc w sytuacjach katastrof, postęp gospodarczy i społeczny. Jak podkreśla J. Barcz (1991), dzięki Konwencji określono dwie zasadnicze formy współpracy przygranicznej: uzgodnienia i wymianę informacji oraz zawieranie umów.

Konwencja zawiera wzory umowy, porozumienia i statuty dla przyszłych kooperantów. Wymienia się m.in. porozumienia międzypaństwowe dotyczące wspierania współpracy, regionalnych i lokalnych uzgodnień, współpracy przygranicznej władz lokalnych, organów takiej współpracy.

Aktywność Europejskiej Konferencji Samorządu Lokalnego doprowadziła do podpisania kolejnego istotnego z punktu widzenia transgranicznych działań regionów dokumentu – Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego. W Karcie przede wszystkim określa się wagę samorządu terytorialnego we współczesnym państwie. Artykuł 2 nakazuje uznanie w prawie wewnętrznym, a w miarę możliwości w konstytucji, zasady samorządności terytorialnej. Koncepcja samorządu jest zbudowana na przekonaniu, że jest to prawo i zdolność, „w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych” (EKST 1996). Oczywiście samorząd kieruje się dobrem mieszkańców i bierze odpowiedzialność za własne poczynania. Karta przewiduje także prawo samorządów do zrzeszania się. Celem jest realizacja wspólnych zadań. Zrzeszenia, co istotne, mogą mieć

charakter międzynarodowy. Dopuszczana jest również współpraca społeczności lokalnych ze społecznościami lokalnymi innych państw.

Zmiany sytuacji politycznej w Europie, duża liczba nowych członków i rosnące znaczenie władz lokalnych i regionalnych, sprawiły, że w 1994 r. Europejska Konferencja Samorządu Lokalnego została przekształcona w Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych. Główne zadania, jakie stoją przed Kongresem, to:

- zapewnienie uczestnictwa struktur lokalnych i regionalnych w tworzeniu jedności europejskiej,
- ułatwienie regionom i ich przedstawicielom uczestnictwa w kształtowaniu polityki Rady Europy,
- wspomaganie nowych demokracji,
- stymulowanie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej,
- promowanie pokoju i tolerancji,
- stymulowanie wzrostu gospodarczego,
- rozwijanie inicjatyw przybliżających mieszkańcom demokrację na szczeblu lokalnym i regionalnym,
- ułatwianie integracji imigrantów (Długosz 1996).

Ponieważ i struktura i częściowo ustawodawstwo Rady Europy rozróżnia władze lokalne i władze regionalne, zaistniała konieczność formalnego i pełnego określenia roli regionów w integrującej się Europie. W 1997 r. Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych przedłożył Radzie Europy Kartę Samorządu Regionalnego. Uzyskała ona szerokie poparcie i niewątpliwie stanie się ważnym wkładem w budowę „Europy regionów”. Jej idea opiera się na zasadzie subsydiarności i poszanowania praw i zadań struktur lokalnych (terytorialnych). Zakłada ona budowę regionu na podstawie prawa krajowego, z konstytucją jako ustawą zasadniczą, i uznaje decydującą rolę państwa w kształtowaniu regionu (Kieres 1998). Z drugiej strony Karta gwarantuje regionom sądownie chronioną niezależność, środki finansowe i pełną zdolność dysponowania nimi oraz majątkiem własnym. W artykule 8 znajdujemy zapisy dotyczące współpracy międzynarodowej. Dopuszcza się prowadzenie przez region polityki międzynarodowej i transgranicznej, z własnymi przedstawicielstwami za granicą włącznie. W tym wypadku, podobnie jak wcześniej w Kartcie Samorządu Terytorialnego, postawiono zastrzeżenie co do zgodności takich działań z prawem krajowym. To państwo ciągle określa zakres i treść uprawnień regionów. Ta dziedzina działalności regionów, współpraca międzynarodowa i transgraniczna, znalazła się w katalogu zastrzeżeń, jakie mogą wносить państwa przy ewentualnej ratyfikacji Karty. Stwarza to więc swego rodzaju dwustopniowe ograniczenie kompetencji regionów i gwarantuje pełny nadzór państwa nad potencjalną polityką międzynarodową regionów.

Problematyka współpracy transgranicznej pojawia się także w pracach innych ciał Rady Europy. Wymienić tu można Komitet Zarządzający Władz Lokalnych i Regionalnych oraz Konferencję Ministrów Europejskich Odpowiedzialnych za Samorządy Lokalne. W 1993 r. podpisano Deklarację Szefów Państw i Rządów Rady Europy. Stwierdzono tam m. in.: „Stworzenie Europy tolerancyjnej i zasobnej nie zależy jedynie od współpracy między państwami. Jest ono także zależne od współpracy transgranicznej między społecznościami lokalnymi i regionalnymi przy poszanowaniu konstytucji i integralności każdego z państw”. Wydaje się, że te słowa w pełni charakteryzują filozofię działań Rady Europy w omawianym zakresie. Tak więc celem współpracy transgranicznej jest przyczynianie się do lepszego poznania społeczności lokalnych i regionalnych oraz budowa pokoju na kontynencie. Współpraca ta opiera się na zasadzie subsydiarności i nigdy nie koliduje z prawem wewnętrznym państwa oraz zapisami w jego konstytucji.

F. Albane (1996) zdefiniował współpracę transgraniczną promowaną przez Radę Europy mówiąc, że nie jest ona polityką zagraniczną jakiegoś państwa, lecz dotyczy więzi na poziomie lokalnym i regionalnym. Współpraca transgraniczna nie jest też, jego zdaniem, sposobem na wyposażenie władz lokalnych i regionalnych w kompetencje, które nie przysługują im na mocy prawa krajowego. Żeby sprawnie kooperować, muszą już one być nadane. Współpraca transgraniczna nie może prowadzić do powstania nowych, ponadnarodowych struktur.

3. WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA I STOWARZYSZENIE EUROPEJSKICH REGIONÓW GRANICZNYCH

Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) powstało w 1971 r. Początkowo tworzyło je dziesięć regionów: CIMAB (oś Colmar-Freiburg), EUREGIO, Regio Bodanica (późniejsze Regio Bodensee), Regio Rhein-Waal, Euregio Noord, Region Nord-Pas de Calais, niemiecki land Schleswig-Holstein, Kraj Saary, obszary późniejszego Związku Regionalnego Środkowego i Górnego Renu, Regio Basiliensis. Wszystkie te regiony należały do państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej. Prawie wszystkie leżały nad Renem. Motywem podjęcia współpracy była tu chęć wymiany doświadczeń i prezentowania własnych problemów. Dziś regionów stowarzyszonych jest kilkadziesiąt.

Od początku było jasne, że prawdziwie efektywny związek europejskich regionów granicznych musi zreszcać wszystkie regiony, nie tylko te z państw Wspólnoty. Najważniejszym partnerem SERG stała się więc w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych Rada Europy, później Unia Europejska.

Stowarzyszenie stawia sobie następujące cele:

- przedstawianie problemów, zadań, działalności regionów granicznych,
- popieranie ich wspólnych interesów przed krajowymi i międzynarodowymi władzami i instytucjami,
- wymiana doświadczeń i informacji,
- koordynowanie poczynań regionów i rozwiązywanie ich problemów.

Cele te mogą być osiągnięte dzięki całemu wachlarzowi działań. Są to m.in.: wdrażanie programów i projektów (w tym mieści się również cała procedura aplikacji i zarządzania funduszami), wspieranie konkretnych akcji podejmowanych w regionach i poza nimi, rozwijanie Centrów Europejskich Regionów Granicznych i Transgranicznych, współpraca z Radą Europy i Unią Europejską, akcje informujące decydentów oraz szeroką publiczność o problemach transgranicznych (AEBR 1996).

Stowarzyszenie wyraźnie rozróżnia współpracę transgraniczną od międzyregionalnej (tab. 3). Pierwsza definiowana jest jako bezpośrednia sąsiedzka współpraca wzdłuż granicy, odbywająca się we wszystkich dziedzinach życia, w której biorą udział wszyscy aktorzy. Ma ona raczej zorganizowany charakter. Często prowadzona jest w ramach SERG. Współpraca międzyregionalna natomiast to kooperacja pomiędzy instytucjami regionalnymi, wyspecjalizowana, realizowana między wybranymi aktorami. Nie ma ona długiej tradycji. Organizacją dającą jej ramy jest Zgromadzenie Regionów Europy (*Współpraca...* 1996).

Tabela 3

Różnice występujące w praktycznej współpracy na poziomie transgranicznym i międzyregionalnym

Współpraca transgraniczna	Współpraca międzyregionalna
Od dawna znana	Stosunkowo krótki okres działania i mało znana
Bazuje na strategiach rozwoju	Krótkoterminowa, zorientowana na realizację określonych projektów
Obejmuje wszystkie sektory i aktorów, kompleksowa	Często ograniczona do wybranego sektora
Ma charakter długoterminowy	Często ograniczona czasowo
Possada zintegrowane projekty finansowania	Średniofalowe, niepewne finansowanie
Realizuje partnerstwo poziome i pionowe	Partnerstwo między regionami

Źródło: *Współpraca transgraniczna...* (1996).

Członkami SERG mogą być regiony graniczne i transgraniczne państw członkowskich Unii Europejskiej i Rady Europy oraz stowarzyszenia takich regionów.

Status członka obserwatora jest proponowany tym kandydatom, którzy nie spełniają jeszcze warunków pełnego członkostwa. Podobnie jak członkowie

honorowi nie mają oni prawa głosu. Tego prawa nie mają także doradcy: osoby indywidualne, instytucje, towarzystwa.

Na członkach SERG ciążyą określone obowiązki i przywileje. Są oni zobligowani do brania udziału w pracach Stowarzyszenia, promowania współpracy transgranicznej w kraju i zagranicą oraz informowania Stowarzyszenia o swoich osiągnięciach. Członkowie płacą także roczne składki. Przywileje, to możliwość korzystania ze wsparcia SERG – programów, usług, sprzętu, aktywny udział w tworzeniu Stowarzyszenia, jego celów i zadań.

Najwyższym organem Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych jest Zgromadzenie Ogólne Członków. Ono wybiera Prezydenta i Prezydium. Do niego należy przyjmowanie i wykluczanie członków, ustalanie wysokości składki członkowskiej. Prezydium jest wybierane na dwuletnią kadencję. W jego skład wchodzi Prezydent, czterech wice-Prezydentów, Skarbnik i co najmniej dwudziestu członków reprezentujących regiony. Prezydium jest odpowiedzialne za współpracę z instytucjami europejskimi, organizacjami i stowarzyszeniami krajowymi. Prezydium ustala także bieżące stanowisko SERG w sprawach go dotyczących. Ponadto Prezydium wyznacza Sekretarza Generalnego, który sprawuje władzę wykonawczą. Istnieje również możliwość powołania komitetów doradczych. Stale działa komitet doradczy do spraw współpracy transgranicznej (*AEBR 1996*).

Najważniejszym dokumentem opracowanym przez Stowarzyszenie jest Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych z 1981 r., zmieniona następnie w 1995 r. Jak napisano w preambule „współpraca transgraniczna pomaga w łagodzeniu niekorzystnych skutków istnienia granic, a także przewidywaniu skutków położenia terenów przygranicznych na narodowych obrzeżach państw oraz służy poprawie warunków życiowych osiadłej tam ludności”.

Współpraca transgraniczna ma wyraźne tło historyczno-polityczne. Wskazuje się tu na fakt, iż granice państw narodowych powstałych w XIX i XX w. podzieliły istniejące wspólnoty regionalne i narodowościowe. Mimo to nie doszło jednak do ich zaniku. Działania polityczne podejmowane przez państwa narodowe przez długi okres sprowadzały się do wyznaczenia obszarów pogranicznych, regionów potencjalnych ataków militarnych innych państw, i skupieniu działalności na ośrodkach centralnych. W efekcie tereny przygraniczne stały się w większości wypadków regionami wyludnionymi, zacofanymi gospodarczo i społecznie. Nowe zjawiska to znoszenie granic w obrębie Unii Europejskiej, proces demokratyzacji w Europie Środkowo-Wschodniej, dążenie do nawiązywania różnego rodzaju kontaktów między Unią a państwami trzecimi. Zmiany te stawiają przed współpracą transgraniczną następujące cele:

1) zmianę charakteru granicy, „przewycięzenie krępujących do tej pory uregulowań państwowych”, jednocześnie podkreśla się, że nie oznacza to

zamachu na suwerenność państw, a jedynie likwidację przeszkód, które w życiu codziennym napotykać mieszkańcy pogranicza;

2) umacnianie warunków gospodarczych i społeczno-kulturalnych, widziane nie tylko jako kooperacja ekonomiczna, ale także znoszenie barier w dziedzinie socjalnej, oświaty, nauczania języków, kulturze, zwraca się uwagę na szczególnie uciążliwe różnice w strukturach i kompetencjach na szczeblach administracyjnych, ustawach podatkowych, planowaniu przestrzennym, systemach komunikacyjnych;

3) stosowanie zasady partnerstwa i subsydiarności, co wiąże się z wprowadzeniem w życie postanowień podjętych na szczeblu europejskim, lobbymgiem regionalnym i lokalnym na forach państw, umożliwieniem reprezentowania regionów w instytucjach europejskich;

4) kreowanie zdecentralizowanych regionów jako siły napędowej regionalnego rozwoju transgranicznego;

5) ujednocnianie zagospodarowania i planowania przestrzennego w Europie; tu przyjęto następujące założenia:

a) we wszystkich regionach granicznych muszą być stworzone przesłanki równorzędnych warunków życiowych,

b) strukturę przestrzenną należy kształtować w taki sposób, by służyła rozwojowi osobowości we wspólnocie,

c) zamierzona struktura społeczna powinna być włączona do planów zagospodarowania państwa i Europy,

d) polityka przestrzenna państw członkowskich Rady Europy i Unii Europejskiej powinna w szerokim zakresie uwzględniać współpracę transgraniczną;

6) niwelowanie gospodarczych i infrastrukturalnych przeszkód i dysproporcji, w tym zadaniu mieści się usuwanie barier w przepływie osób i towarów, wzmacnianie transgranicznego rynku pracy, podnoszenie wskaźników makroekonomicznych – PKB i siły nabywczej, łagodzenie dysproporcji w walutach i dochodach.

Karta wskazuje na środki i sposoby realizacji powyższych celów. Wyminia się tu:

1) intensyfikację trwałego transgranicznego zagospodarowania przestrzennego i polityki regionalnej;

2) rozbudowę wspólnej infrastruktury – szczególna uwaga jest zwrócona na transport, telekomunikację, gospodarkę, usprawnienie działania placówek zaopatrzenia, obsługi i służb publicznych;

3) doskonalenie transgranicznej ochrony środowiska;

4) rozwiązywanie problemów osobowego ruchu granicznego;

5) wspieranie współpracy kulturalnej;

6) rozwinięcie dostępnych środków organizacyjnych i prawnych; w tym punkcie ponownie zwrócono uwagę na istniejące już dokumenty, z Konwencją Madrycką na czele.

Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych jest międzynarodową deklaracją współpracy. W zasadzie nie można jej nazwać obowiązującym prawem międzynarodowym, to raczej pewne założenia i wytyczne. Jest ona oparta na pryncypiach zawartych w Konwencji Madryckiej. Widać też punkty zbieżne z Kartą Samorządu Regionalnego, podpisaną dwa lata później. W każdym z omawianych dokumentów podkreśla się decydującą rolę państwa. Nie sposób jednak oprzeć się wrażeniu, że autorzy dwóch ostatnich akt poszli bardziej zdecydowanie w kierunku federalnego modelu Europy.

LITERATURA

- Albanese F., 1996, *Współpraca transgraniczna w ramach Rady Europy*, [w:] M. Bałtowski (red.), *Euroregion Bug. Regiony. Euroregiony. Rozwój regionalny*, Wyd. Norbertinum, Lublin.
- Banasiniński C., 1993, *Prawnokonstytucyjne problemy uczestnictwa państw we Wspólnotach Europejskich*, „Państwo i Prawo”, nr 10.
- Barcz J., 1990, *Między konstytucją a ponadnarodowością*, PISM, Warszawa.
- Barcz J., 1991, *Stosowanie prawa Wspólnot Zachodnioeuropejskich w państwach członkowskich*, PISM, Warszawa.
- Barcz J., Koliński A., 1991, *Jednolity Akt Europejski*, PISM, Warszawa.
- Bijak-Kaszuba M., 1997, *Polityka regionalna UE*, [w:] A. Marszałek (red.), *Integracja europejska*, Wyd. UŁ, Łódź.
- Ciamaga L., 1999, *Polityka regionalna*, [w:] K. Michałowska-Gorywoda (red.), *Unia Europejska*, PWN, Warszawa.
- Długosz D., 1996, *Regionalizm i państwo regionalne w integrującej się Europie. Samorząd terytorialny a federalizm*, „Biuletyn Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego”, nr 2.
- Gabbe J., 1996, *Rozwój gospodarczy i społeczny regionów przygranicznych w Europie Zachodniej*, [w:] M. Bałtowski (red.), *Euroregion Bug. Regiony. Euroregiony. Rozwój regionalny*, Wyd. Norbertinum, Lublin.
- Kieres L., 1998, *Europejska Karta Samorządu Regionalnego*, [w:] P. Buczkowski, K. Bondyra, P. Śliwa (red.), *Jaka Europa? Regionalizacja a integracja*, Wyd. WSB, Poznań.
- Klein R., 1996, *Transgraniczna współpraca regionalno-polityczna w ramach INTERREG i PHARE*, [w:] M. Bałtowski (red.), *Euroregion Bug. Regiony. Euroregiony. Rozwój regionalny*, Wyd. Norbertinum, Lublin.
- Malchus V., 1996, *Projekty Lacie – więzi pomocowe i współpraca europejskich regionów granicznych*, [w:] M. Bałtowski (red.), *Regiony. Euroregiony. Rozwój regionalny. Euroregion Bug*, t. 4, Norbertinum, Lublin.
- Marszałek A., 1997, *Integracja europejska*, Wyd. UŁ, Łódź.
- Pietrzyk I., 2000, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa.

MATERIAŁY

- AEBR – 25 Years of Working Together*, 1996, The Association of European Border Regions, Gronau.
- AEBR/LACE – TAP Leaflet*, bez daty, The Association of European Border Regions, Gronau.
- Dokument roboczy na temat inicjatywy Unii Europejskiej – INTERREG i jej przyszłego rozwoju*, bez daty, Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych, Gronau.
- Eu GH Slg.*, 1964, orzecznictwo Trybunału (za: Barcz, 1991).
- Europa 2000*, 1991, Commission of the EC, Luxembourg.
- Europa 2000+*, 1994, Commission of the EC, Luxembourg.
- Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych*, 1996, Perspektywy Press, Warszawa.
- Europejska Karta Samorządu Terytorialnego*, 1996, Rada Europy, Strasbourg.
- Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej Między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi*, 1980, „Dziennik Ustaw”, 1993, nr 61, poz. 287.
- Explanatory Report on the European Outline Convention of Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities*, 1980, Strasbourg.
- Interreg, Developing Cross-border Contacts*, bez daty, materiały dostarczone przez walijskie biuro LACE.
- Międzynarodowa Współpraca Regionów*, 1997, Zespół Zadaniowy ds. Polityki Strukturalnej w Polsce, Warszawa.
- Praktyczny przewodnik współpracy transgranicznej*, 1997, European Commission, Regional Policy and Cohesion Fund, AEBR, Perspektywy Press, Warszawa.
- Resolution 67/1970, On the problem of regionalisation in Europe*, European Conference of Local Authorities,
- Współpraca transgraniczna i międzyregionalna, Sprawozdanie SERG*, 1996, Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych, Gronau.

Ewa Klima

REGIONAL POLICY AND TRANS-BORDER CO-OPERATION IN EUROPEAN INSTITUTIONS' ACTIVITIES

The article presents wide range of activities extended to European regions, including trans-border ones. Three main European institutions are analyzed – the European Union, Council of Europe and Association of European Border Regions. In the first case regional policy seems to be a test of the “supra-nationality” of the institution. For years it was reserved as a exclusively national-states domain. Today regional policy is the second position in the EU budget and regions’ representatives are the Commission partners. Although two other institutions, Council of Europe and Association of European Border Regions, dispose of much less financial potential, but thanks to their international position managed to issue legislation which is the base of regional co-operation.

dr Ewa Klima
Katedra Gospodarki Przestrzennej i Planowania Przestrzennego UŁ